

הָרַע, שְׁהוּא אֶחָד מֵאוֹתָם [שהוא] אֶלֶף שֶׁהָיוּ לְצַד שְׂמָאל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלָה לְמַעְלָה וְנוֹטֵל רְשׁוּת. וְעַל זֶה, אִם בֶּן אָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, אוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע הוּא עֶבֶד לוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שְׁכַתּוֹב (משלי יב) טוֹב נִקְלָה וְעֶבֶד לוֹ, אִזּוֹ הוּא עוֹלָה וְנִנְעָשָׂה סַגְנוֹר, וְאוֹמֵר לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זְכוֹת עַל הָאָדָם, וְאִזּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, פְּדָעָהּ מִרְדַּת שַׁחַת.

וְעַם כָּל זֶה לֹא חוֹזֵר רִיקָם, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ אַחֵר לְשַׁלֵּט עָלָיו וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ אֶת נִשְׁמָתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדוֹשׁ חֲטָאֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ וְהוּא כֹּפֵר עַל זֶה. זֶהוּ שְׁכַתּוֹב מִצְאָתִי כֹּפֵר, לְפָדוֹת אוֹתוֹ.

דְּבַר אַחֵר מִצְאָתִי כֹּפֵר - אוֹתָהּ זְכוֹת שְׂאֲמַרְתָּ, הִיא עָלָיו כֹּפֵר לְפָדוֹת אוֹתוֹ שְׁלֵא יֵרֵד לְגִיהֶנּוּם וְלֹא יָמוּת. וְלִכֵּן צָרִיךְ לְאָדָם לְלַכֵּת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת כְּדֵי שִׁיָּהֵי לוֹ הַקְּטָגוֹר סַגְנוֹר.

כְּמוֹ זֶה יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ שְׁעִיר וּמִתְעַסְקִים עִמּוֹ עַד שֶׁהוֹפֵךְ לִהְיוֹת לָהֶם עֶבֶד, וְעוֹלָה וּמַעֲיֵד עֲדוֹת לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִנְעָשָׂה לָהֶם סַגְנוֹר. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, (שם כה) אִם רָעַב שְׂנֵאָף הָאֹכִילָהוּ לֶחֶם וְאִם צָמָא הִשְׁקָהוּ מַיִם, וְעַל הַיֵּצֵר הָרַע הַזֶּה זֶה נֶאֱמַר.

וּמִשּׁוּם זֶה בְּיוֹם צָרָה, כְּשֶׁבֶן אָדָם מִתְרַפֵּה מִן הַתּוֹרָה, כְּבִיכּוֹל דּוֹחֵק אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם אוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע שֶׁהוּא נִנְעָשָׂה קְטָגוֹר. צַר כְּחֻכָּה - צַר כַּחַ פְּחָה, מִשּׁוּם שֶׁהַתְּקַרְב לְפָנָיו לְקַטְרֵג וְנִחַלֵּשׁ הַפֶּחַח.

בֵּא רְאֵה, טוֹב ה' לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה, מֵה זֶה בְּיוֹם צָרָה? זֶה יַעֲקֹב כְּשֶׁבֵּא עָלָיו עֲשׂוֹ לְקַטְרֵגוֹ. וְיוֹדַע חוֹסֵי בוֹ, כְּשֶׁבָּאָה עָלָיו צָרַת

דְּהוּוֹ לְסִטְר שְׂמָאֵלָא. בְּגִין דְּאִיהוּ סָלִיק לְעֵילָא וְנָטִיל רְשׁוֹ. וְעַל דָּא אִי בַר נֶשׁ אָזִיל בְּאַרְח קְשׁוּט, הֵהוּא יֵצֵר הָרַע אִיהוּ עֶבֶד לוֹ. כְּמָה (דִּאֲתַמֵּר) דְּכַתִּיב, (משלי יב) טוֹב נִקְלָה וְעֶבֶד לוֹ. כְּדִין אִיהוּ סָלִיק וְאֲתַעֲבִיד סַנְיִגּוֹרָא, וְאָמַר קַמִּי קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, זְכוּ עֲלִיָּה דְּבַר נֶשׁ. כְּדִין קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר, פְּדָעָהּ מִרְדַּת שַׁחַת.

וְעַם כָּל דָּא לֹא אֶהְדֵּר בְּרִיקְנֵיא, בְּגִין דְּאֲתִיָּהִיב לִיה אַחֲרָא לְשַׁלְטָאָה עָלָיו וְלִיטוֹל נִשְׁמָתִיה מִנִּיה. בְּגִין דְּאֶקְדִּים חוֹבוֹי דְּהוּא בַר נֶשׁ וְאִיהוּ כֹּפֵר עַל הָאִי. הָדָא הוּא דְּכַתִּיב מִצְאָתִי כֹּפֵר, לְמַפְדֵּי לִיה.

דְּבַר אַחֵר מִצְאָתִי כֹּפֵר. הֵהוּא זְכוּ דְּאֲמַרְתָּ אִיהוּ עֲלִיָּה כֹּפֵר לְמַפְדֵּי לִיה דְּלֹא יַחוֹת לְגִיהֶנּוּם וְלֹא יָמוּת. וְעַל דָּא מִיבְעִי לִיה לְבַר נֶשׁ לְמִיָּהּ בְּאַרְח קְשׁוּט וּבְגִין דִּיהֵא לִיה הֵהוּא קַטְיִגּוֹרָא, סַנְיִגּוֹרָא.

בְּגִזְזָא דָּא יִשְׂרָאֵל בְּיוֹמָא דְּכַפּוּרִי, דִּיִּהְבִּי לִיה שְׁעִיר וְאֲתַעֲסִיקוּ בִּהְדִּיָּה. עַד דְּאֲתַהְדֵּר עֶבֶד לָהּ וְסָלִיק וְסָהִיד סְהִדוּתָא קַמִּי קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאֲתַעֲבִיד לָהּ סַנְיִגּוֹרָא. וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֹמֹה, (משלי כה) אִם רָעַב שְׂנֵאָף הָאֹכִילָהוּ לֶחֶם וְאִם צָמָא הִשְׁקָהוּ מַיִם. וְעַל הָאִי יֵצֵר הָרַע אֲתַמֵּר.

וּבְגִין דָּא בְּיוֹם צָרָה, כְּד בַר נֶשׁ אֲתַרְפִּי מֵאוֹרִיָּתָא, כְּבִיכּוֹל דְּחִיק לִיה קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּהְדִּיָּה דְּהוּא יֵצֵר הָרַע דְּאִיהוּ אֲתַעֲבִיד קַטְיִגּוֹרָא. צַר כְּחֻכָּה. צַר כַּחַ פְּחָה, בְּגִין דְּאֲתַקְרַב קַמִּיה לְקַטְרֵגָא וְאֲתַחֲלֵשׁ חֵילָא.

תָּא חֲזִי, טוֹב יי לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה, מָאִי בְּיוֹם צָרָה. דָּא יַעֲקֹב כְּד אָתָּא עֲלִיָּה עֲשׂוֹ לְקַטְרֵגָא לִיה. וְיוֹדַע חוֹסֵי בוֹ, כְּד אָתָּא עֲלִיָּה

עָקוּ דְדִינָה. וְתָא חֲזִי, לִית מְקַטְרָגָא אֲשֵׁתִּפַּח
עַלֶּיהָ דְּבֵר נָשׁ אֶלָּא בְּזִמְנָא דְּסַפְנָה.

וְתָא חֲזִי, בְּגִין דִּיעֲקֹב אַחַר נְדָרֵיהּ דְּנָדִיר
קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲתַתְּקַף דִּינָא
עַל יְדָא דְּמְקַטְרָגָא דְּקַטְרִיג עַלֶּיהָ דִּיעֲקֹב, (דף
קט"א ע"א) וּבְעָא דִּינָא בְּשַׁעְתָּא דְּסַפְנָה דְּהוֹת רַחֵל
בָּהּ. אָמַר קָמִיהּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהָא יַעֲקֹב
נָדַר נְדָרֵיהּ וְלֹא שְׁלִים, וְהָא אִיהוּ תַקִּיף מְפֻלָּא
בְּעוֹתָרָא וּבְבִנְיָן בְּכָל מָה דְּאֶצְטְרִיף. וְלֹא
שְׁלִים נְדָרֵיהּ דְּנָדַר קָמָן וְלֹא נִסְבַּת עוֹנָשָׁא
מִנֶּיהָ.

מִיד וּתְלַד רַחֵל וּתְקַשׁ בְּלִדְתָּהּ. מָאי וּתְקַשׁ.
דְּאֲתַקְשִׁי דִּינָא לְעִילָא גְבִי מְלֵאךְ הַמְּוֹת.
וְאֲתַעֲנֵשׁ יַעֲקֹב בְּהָאִי. מָאי טַעְמָא, בְּגִין
דְּכְתִיב (משלי כב) וְאִם אֵין לָךְ לְשִׁלְּם לְמָה יִקַּח
מִשְׁכָּבְךָ מִתַּחְתֶּיךָ. וְעַל דָּא מִיתַת רַחֵל
וְאֲתַמְסַר דִּינָא עַל יְדָא דְּמְלֵאךְ הַמְּוֹת.

וְתָא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְּאֲתָא עֲשׂוּ, מָה עֵבַד.
וַיִּשֶׁם אֶת הַשְּׁפָחוֹת וְאֵת יִלְדֵיהֶן
רֵאשׁוֹנָה וְאֵת לֵאָה וַיִּלְדֶּיהָ אַחֲרוֹנִים וְאֵת רַחֵל
וְאֵת יוֹסֵף אַחֲרוֹנִים. מָאי טַעְמָא, בְּגִין דְּדַחִיל
עָלָה דְּרַחֵל, דְּלֹא יִסְתַּכַּל הֵהוּא רָשַׁע בְּשִׁפְרוּ
דִּילָהּ וְלֹא יִקְטָרַג לֶיהָ עָלָהּ.

תוּ מָה כְּתִיב, וַתִּגְשָׁנָה הַשְּׁפָחוֹת הִנֵּה
וַיִּלְדֶּיהֶן וַתִּשְׁתַּחֲוּיֶן וַתִּגְשָׁנָה גַם לֵאָה
וַיִּלְדֶּיהָ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ, נָשִׁין מִקָּמִי גוֹבְרִין. אֲבָל
בְּרַחֵל מָה כְּתִיב וְאַחַר נָגַשׁ יוֹסֵף וְרַחֵל, וַיּוֹסֵף
מִקָּמִי אִמִּיהּ וְאִיהוּ חָפָא עָלָהּ, וְעַל דָּא כְּתִיב,
(בראשית מט) בֶּן פֹּרְתַת יוֹסֵף בֶּן פֹּרְתַת עֲלֵי עֵין.
דְּאִסְגִּי גוֹפִיָּה וְחָפָא עַל אִמִּיהּ. עֲלֵי עֵין, עֲלֵי
עֵינָא דְּהֵהוּא רָשַׁע.

וְהָבֵא אֲתַעֲנֵשֶׁת עַל יְדָא דִּיצֵר הָרַע דְּקַטְרָג
בְּשַׁעְתָּא דְּסַפְנָה, וְאֲתַעֲנֵשׁ יַעֲקֹב עַל

דִּינָה. וּבֵא וּרְאָה, אֵין הַמְקַטְרָג
נִמְצָא עַל הָאָדָם אֶלָּא בְּשַׁעְתַּת
סַפְנָה.

וּבֵא וּרְאָה, מִשׁוּם שְׁיַעֲקֹב אַחַר
נָדָרוֹ שְׁנָדַר לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, הַתַּחֲזֹק הַדִּין עַל יְדֵי
הַמְקַטְרָג שְׁקַטְרָג עַל יַעֲקֹב, וְרָצָה
דִּין בְּשַׁעְתַּת הַסַּפְנָה שְׁהִיתָה בָּהּ
בְּרַחֵל. אָמַר לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, וְהֵרִי יַעֲקֹב נָדַר נְדָרוֹ וְלֹא
שָׁלַם, וְהִרְיָהוּ חֲזָק מִהַכֵּל בְּעֵשֶׂר
וּבְכַנִּים וּבְכָל מָה שְׁצִרִיף, וְלֹא
שָׁלַם נְדָרוֹ שְׁנָדַר לְפָנֵיךָ, וְלֹא
לְקַחְתָּ מִמֶּנּוּ עֲנֵשׁ?

מִיד - וּתְלַד רַחֵל וּתְקַשׁ בְּלִדְתָּהּ.
מָה זֶה וּתְקַשׁ? שְׁהַתְקַשָּׁה הַדִּין
לְמַעַלָּה אֶצֶל מְלֵאךְ הַמְּוֹת.
וְנַעֲנֵשׁ יַעֲקֹב בְּזֶה, מָה הַטַּעַם?
מִשׁוּם שְׁכַתוּב (משלי כב) וְאִם אֵין
לָךְ לְשִׁלְּם לְמָה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ
מִתַּחְתֶּיךָ, וְעַל זֶה מִתָּה רַחֵל
וְנִמְסַר הַדִּין עַל יְדֵי מְלֵאךְ הַמְּוֹת.
וּבֵא וּרְאָה, בְּשַׁעְתָּא שְׁבָא עֲשׂוּ,
מָה עֲשֶׂה? וַיִּשֶׁם אֶת הַשְּׁפָחוֹת
וְאֵת יִלְדֵיהֶן רֵאשׁוֹנָה וְאֵת לֵאָה
וַיִּלְדֶּיהָ אַחֲרוֹנִים וְאֵת רַחֵל וְאֵת
יוֹסֵף אַחֲרוֹנִים. מָה הַטַּעַם? מִשׁוּם
שְׁפָחַד עַל רַחֵל שְׁלֵא יִסְתַּכַּל
אוֹתוֹ רָשַׁע בְּפִיָּהּ וְלֹא יִקְטָרַג לוֹ
עָלֶיהָ.

עוֹד מָה כְּתוּב? וַתִּגְשָׁנָה
הַשְּׁפָחוֹת הִנֵּה וַיִּלְדֶּיהֶן
וַתִּשְׁתַּחֲוּיֶן וַתִּגְשָׁנָה גַם לֵאָה וַיִּלְדֶּיהָ
וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ. נָשִׁים מִלְּפָנֵי גְבָרִים.
אֲבָל בְּרַחֵל מָה כְּתוּב? וְאַחַר נָגַשׁ
יוֹסֵף וְרַחֵל, יוֹסֵף מִלְּפָנֵי אִמּוֹ,
וְהוּא כִסָּה עָלֶיהָ, וְעַל זֶה כְּתוּב
(בראשית מט) בֶּן פֹּרְתַת יוֹסֵף בֶּן פֹּרְתַת
עֲלֵי עֵין, שְׁהַגְדִּיל גּוֹפּוֹ וְכִסָּה עַל
אִמּוֹ. עֲלֵי עֵין - עֲלֵי עֵין שֶׁל אוֹתוֹ
רָשַׁע.

וְכֵאֵן נַעֲנֵשָׁה עַל יְדֵי הַיֵּצֵר הָרַע
שְׁקַטְרָג בְּשַׁעְתַּת הַסַּפְנָה, וְנַעֲנֵשׁ
יַעֲקֹב עַל נְדָר שְׁלֵא שָׁלַם, וְזֶה